

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ФАХОВОЇ ТА КУРСОВОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ РОЗВІДКИ У КОНТЕКСТІ ФОРМУВАННЯ ВІЙСЬКОВОГО ЛІДЕРСТВА

COMPARATIVE ANALYSIS OF PROFESSIONAL AND COURSE TRAINING OF FUTURE INTELLIGENCE OFFICERS IN THE CONTEXT OF MILITARY LEADERSHIP DEVELOPMENT

Статтю присвячено порівняльному аналізу фахової та курсової підготовки майбутніх офіцерів розвідки у контексті формування військового лідерства. У сучасних умовах збройного протистояння, що супроводжується високою динамікою бойових дій, технологічною трансформацією сил оборони та переходом до компетентнісної моделі військової освіти, питання розвитку ефективного лідерства набуває стратегічного значення. У статті досліджено два ключові формати підготовки офіцерів – фахову підготовку в межах бакалаврської освітньої програми «Управління діями підрозділів військової розвідки» та курсову підготовку за професійними програмами L-1B і L-1C, що реалізуються відповідно до Концепції трансформації системи військової освіти. На основі аналізу структури, змісту, дидактичних принципів, форм і методів навчання, встановлено, що фахова підготовка забезпечує академічне підґрунтя розвитку особистості майбутнього офіцера-лідера, формує загальнокультурні, етичні, управлінські та професійні компетентності. Натомість курсова підготовка орієнтована на прикладне відпрацювання лідерських навичок у критичних умовах, передбачає широке використання ситуаційного моделювання, кейсів, бойових тренувань, процедур планування та командно-штабних ігор, що моделюють реалії сучасного бою. У статті запропоновано порівняльну таблицю двох форматів підготовки за п'ятьма критеріями: зміст, принципи, форми, методи та результати, з акцентом на лідерську складову. Доведено, що ці освітні формати не дублюють, а послідовно нарощують лідерський потенціал офіцера, забезпечуючи формування як стратегічного мислення, так і здатності до швидких тактичних рішень. Обґрунтовано доцільність інтеграції фахової і курсової підготовки у єдину багаторівневу модель формування військового лідера нового покоління. Визначено перспективи подальших досліджень у напрямках розробки індивідуальних освітніх траєкторій, впровадження цифрових технологій моделювання бойових ситуацій, вивчення досвіду підготовки командирів у країнах НАТО та адаптації його до українського безпекового контексту.

Ключові слова: військове лідерство, майбутні офіцери розвідки, фахова підготовка, курсова підготовка, L-модель навчання,

компетентнісний підхід, військова освіта, Збройні Сили України.

The article is devoted to a comparative analysis of future intelligence officers' professional and course training in the context of military leadership development. In the current conditions of armed confrontation, accompanied by high dynamics of combat operations, technological transformation of the defence forces, and transition to a competence-based military education model, the issue of developing effective leadership is of strategic importance. The article examines two key formats of officer training - professional training within the bachelor's degree programme 'Management of Military Intelligence Units' and course training under the professional programmes L-1B and L-1C, which the Concept of Transformation of the Military Education System implements. Based on the analysis of the structure, content, didactic principles, forms, and teaching methods, it is established that professional training provides an academic basis for developing the personality of a future officer-leader, forming general cultural, ethical, managerial, and professional competencies. Instead, the course training is focused on applied development of leadership skills in critical conditions, involves extensive use of situational modelling, case studies, combat training, planning procedures, and command and staff games that simulate the realities of modern combat. The article offers a comparative table of the two training formats based on five criteria: content, principles, forms, methods, and results, emphasizing the leadership component. It is proven that these educational formats do not duplicate, but consistently increase the leadership potential of an officer, ensuring the formation of both strategic thinking and the ability to make quick tactical decisions. The expediency of integrating professional and course training into a single multi-level model of forming a new generation military leader is substantiated. Prospects for further research in developing individual educational trajectories, introducing digital technologies for modelling combat situations, studying the experience of training commanders in NATO countries, and adapting it to the Ukrainian security context are identified.

Key words: military leadership, future intelligence officers, professional training, course training, L-model of training, competence-based approach, military education, Armed Forces of Ukraine.

УДК 355.40:[005.963.2:316.46]
DOI <https://doi.org/10.32782/ip/86.1.4>
Стаття поширюється на умовах ліцензії CC BY 4.0

Риндін Ю.І.,
аспірант кафедри освітології та інноваційної педагогіки
Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями. У сучасних умовах збройного протистояння, що набуло безпрецедентної динаміки та складності внаслідок бойових дій і технологічної трансформації підрозділів, питання формування військового лідерства набуває виняткової

актуальності, оскільки саме професійно підготовлений офіцер є основним фактором забезпечення обороноздатності держави.

Концептуальні підходи до розвитку лідерства в Збройних Силах України, закріплені в Доктрині розвитку військового лідерства (ВКП 7-00(03).01, 2020 р.), наголошують на необхідності поєднання

глибоких теоретичних знань, практичних навичок та кризового мислення як бази для ефективної діяльності командирів у різних умовах [5].

У контексті Концепції трансформації системи військової освіти, запроваджено професійні військові L курси (L 1–L 5) як механізм безперервного освітнього процесу, спрямованого на поетапне формування компетентностей офіцерського складу. Зокрема, L1 курс, орієнтований на підготовку до першої офіцерської посади (командир взводу/групи), акцентує увагу на формуванні базових лідерських компетентностей, здатності до прийняття оперативних рішень, етичної відповідальності та організації малих підрозділів [9].

Ураховуючи зазначені актуальні вимоги й виклики, педагогічна наука стоїть перед необхідністю комплексного дослідження ефективних педагогічних механізмів, спрямованих на формування лідерських компетентностей майбутніх офіцерів [8], зокрема у військовій розвідці – це передумова їх здатності діяти автономно, критично мислити та приймати рішення з урахуванням оперативної обстановки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Питання формування військового лідерства розглядаються багатьма науковцями. Наприклад, О. Собчишин розглянула ключові аспекти військового лідерства в умовах сучасних викликів, виокремила чотири групи морально-психологічних якостей, необхідних військовому лідеру XXI століття: моральні, патріотичні, організаторські та військово-спеціальні [13]. Проте, залишаються невирішеними питання щодо механізмів формування цих якостей у процесі професійної підготовки, зокрема алгоритмів розвитку лідерського потенціалу.

У публікації В. Дияка, С. Маркової та В. Волобуєва порівнюється розвиток лідерських концепцій у військових структурах України та країн євроатлантичного простору. Дослідження акцентує увагу на критичному мисленні та трансформаційному лідерстві як ключових аспектах, а також виділяє практичні навички: адаптивність, вплив на підлеглих і здатність бути прикладом. Автори підкреслюють відсутність універсальної моделі лідерства та необхідність постійного вдосконалення підготовки офіцерського складу [4].

О. Бойко представив теоретико-методологічні засади формування лідерської компетентності офіцерського складу ЗСУ у ВВНЗ. Автор розглядає військове лідерство як ціннісну основу професійного становлення офіцерів, контекстно зумовлений компонент їхньої професійної компетентності. Особливий акцент О. Бойко робить на синтезі положень професійної педагогіки та сучасної військової лідерології, що дозволяє розкрити специфіку формування лідерських якостей у військовій сфері [1].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Попри значний науковий інтерес до проблеми формування військового

лідерства, залишаються недослідженими ключові аспекти щодо підготовки офіцерів розвідки. Зокрема, недостатньо розробленими є механізми інтеграції лідерських якостей у систему фахової та курсової підготовки, особливо стосовно специфіки розвідувальної діяльності. Невирішеним залишається також питання порівняння ефективності різних форм підготовки (фахової та курсової) у формуванні лідерської компетентності цієї категорії військовослужбовців.

Метою статті є здійснення порівняльного аналізу фахової та курсової підготовки майбутніх офіцерів розвідки у ВВНЗ з акцентом на педагогічні засади, зміст, форми та методи формування військового лідерства, а також обґрунтування особливостей реалізації лідерських компетентностей на різних рівнях професійної військової освіти в контексті трансформації системи підготовки офіцерських кадрів згідно з доктринальними положеннями та L-моделлю навчання.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Розглянемо основні аспекти формування військового лідерства у фаховій підготовці майбутніх офіцерів розвідки. Аналіз освітньої програми «Управління діями підрозділів військової розвідки» першого (бакалаврського) показав, що вона побудована за модульно-компетентнісною логікою та складається із трьох основних блоків: загальна підготовка, фахова професійна підготовка, вибіркові компоненти, що забезпечують індивідуалізацію траєкторії підготовки.

Зміст програми охоплює:

- фундаментальні дисципліни загального розвитку та гуманітарного спрямування;
- спеціальні курси з військового управління, бойового застосування розвідувальних підрозділів, технічного забезпечення, кібербезпеки, розвідки та контррозвідки;
- інтеграційні модулі, зокрема, військову педагогіку, психологію, морально-психологічне забезпечення, компоненти міждисциплінарного лідерства;
- дисципліни, адаптовані до стандартів НАТО (наприклад, TLP – процес управління військами) [10].

Варто зазначити, що окрім аудиторного компоненту, структура передбачає щорічну навчальну практику у військах, а також фінальне стажування та державну кваліфікаційну атестацію, що передбачає комплексний іспит і фізичну підготовку. Важливим складником освітнього процесу є розвиток лідерських, командних та аналітичних навичок, що інтегруються у всі етапи навчання через симуляційні ігри, тренінги, воєнно-тактичні навчання та міждисциплінарну взаємодію.

Установлено, що програма реалізується на засадах компетентнісного підходу, що забезпечує цілісне формування майбутнього офіцера як суб'єкта професійної, морально-психологічної та управлінської діяльності. У програмі сформовано

кілька ключових груп компетентностей, що безпосередньо впливають на розвиток лідерських якостей:

- фахові (спеціальні) компетентності охоплюють здатність управляти підрозділами в складних умовах бойової обстановки, приймати рішення на основі аналізу оперативної інформації, координувати дії в складі розвідувальних груп;
- загальнокультурні та соціальні компетентності передбачають здатність до ефективної комунікації, командної взаємодії, дотримання військової етики, емоційного самоконтролю;
- лідерські компетентності (у програмі не виокремлені як окремий модуль, але інтегровані в міждисциплінарні блоки) передбачають здатності формувати та підтримувати мотивацію особового складу, діяти як приклад морально-психологічної стійкості, проявляти ініціативність, відповідальність і рішучість [10].

Варто наголосити на тому, що формування лідера розглядається не лише як результат засвоєння змістових блоків, а як поступовий процес розвитку компетентностей, що відбувається через контекстне навчання (моделювання бойових ситуацій), симуляційні заняття та імітаційні командно-штабні вправи, практичну підготовку на базі військових частин, виховні заходи, зорієнтовані на формування військово-професійної ідентичності [2].

Випускник ОПП «Управління діями підрозділів військової розвідки» постає як сформований офіцер тактичного рівня, здатний до виконання службових завдань у складних, динамічних і небезпечних умовах сучасного бойового середовища. Концептуально ця модель базується на інтеграції фахових, соціальних, психологічних і лідерських компонент, що в сукупності утворюють професійний і поведінковий портрет молодшого командира-лідера. Отже, випускник програми розвивається як потенційний лідер тактичного рівня, здатний забезпечити ефективне управління підрозділом розвідки, приймати нестандартні рішення в умовах невизначеності, підтримувати бойовий дух і забезпечувати високий рівень виконання завдань відповідно до сучасних військових стандартів.

У ході наукового пошуку встановлено, що курсова підготовка в системі військової освіти України розглядається як ключовий елемент професійної військової освіти, що реалізується в межах моделі неперервного професійного саморозвитку офіцерів, зокрема у сфері військової розвідки. На відміну від формальної вищої освіти, що передбачає присудження освітніх ступенів, курсова підготовка є складником неформальної освіти, зорієнтованої на набуття, оновлення та вдосконалення військово-професійних компетентностей, необхідних для виконання посадових обов'язків на визначених рівнях управлінської відповідальності [6; 7].

Відповідно до Концепції трансформації системи військової освіти, курсова підготовка офіцерів

організована за багаторівневою L-моделлю, що структурує професійну військову освіту за рівнями тактичного (L1, L2), оперативного (L3) і стратегічного (L4, L5) управління [9]. Зазначена модель є адаптованою до стандартів НАТО та реалізує принципи освіти впродовж військової кар'єри, як це підкреслено у працях І. Зеленого [6; 7].

На рівні L1 курсова підготовка розгортається у трьох послідовних блоках:

- L-1A – базовий курс, що передбачає загальновійськову підготовку офіцерів;
- L-1B – фаховий курс, орієнтований на формування первинних управлінських компетентностей (командир розвідувального взводу, командир взводу технічних засобів розвідки тощо);
- L-1C – командний курс тактичного рівня, який готує офіцерів до посади командира роти, зокрема розвідувальної [9].

Курси рівня L1 мають на меті сформувати основи тактичного лідерства, зокрема здатність до прийняття рішень у нестабільному середовищі, організацію підрозділу в бойових умовах, реалізацію принципів Mission Command, управління стресом, комунікацією та міжособистісною взаємодією.

Проаналізуємо більш докладно зміст освітніх програм професійної військової освіти L-1B і L-1C, що у контексті сучасної трансформації військової освіти є важливим складником багаторівневої системи формування лідерського потенціалу офіцерського складу. Вони не лише відображають нову освітню архітектуру військової освіти, а й реалізують компетентнісний підхід, що орієнтується на результат, зосереджений на формуванні інтегральних, загальних і фахових (військово-спеціальних) компетентностей [11; 12].

Установлено, що освітня програма курсу L-1B становить 30 кредитів ЄКТС і складається із трьох ключових сфер взаємодії – «людина – знакова система», «людина – людина», «людина – озброєння та техніка». Курс L-1C становить 20 кредитів ЄКТС, поділених на змістові модулі: лідерство, тактика, військова розвідка, військове управління (TLP, MDMP), інформаційна аналітика, морально-психологічне забезпечення тощо [11; 12].

Варто звернути увагу на компетентнісний підхід у формуванні військового лідера у обох освітніх програмах, що інтегрують військово-спеціальні компетентності, орієнтовані на бойові реалії, стандарти НАТО, а також потреби національної безпеки. Особливу увагу зосереджено на таких аспектах:

- лідерство та особистий авторитет офіцера, що передбачає розвиток якостей, необхідних для формування команд, моральної та психологічної стійкості, внутрішньої мотивації підлеглих;
- управління підготовкою підрозділу, прийняття рішень, організація бойових дій у складних і стресових ситуаціях;

– формування готовності до прийняття рішень за процедурами TLP/MDMP, що демонструє опанування стандартів управління військами у форматі місії (mission command);

– здатність до інформаційного аналізу, логістики, комунікації, що формує багатовимірну спроможність лідера діяти в умовах невизначеності та інформаційної асиметрії [11; 12].

Установлено, що у зазначених програмах L-курсів компетентнісний підхід реалізується через інтеграцію практикоорієнтованих компонент (тренінги, бойові вправи, командно-штабні навчання тощо), ситуаційно-проблемні методи навчання, що спрямовані на формування критичного мислення та здатності діяти у межах складних командних структур, індивідуалізовані освітні траєкторії, коли кожен слухач виконує завдання відповідно до майбутньої посади [11; 12].

Можна стверджувати, що курси L-1B та L-1C є ключовими інструментами формування військового лідера тактичного рівня, де компетентнісний підхід втілюється не лише як освітня методологія, а як філософія професійного зростання офіцера-лідера, спроможного діяти автономно, ініціативно та відповідально в межах визначених повноважень.

Установлено, що реалізація військового лідерства у рамках курсів професійної військової освіти рівня L1 (зокрема L-1B – фахового та L-1C – командного курсів тактичного рівня) відбувається через систематичну інтеграцію лідерських компетентностей у процес формування функціональної, організаційної та етичної готовності офіцера до командування підрозділом у бойових умовах. Змістовне наповнення програм засвідчує, що формування лідерства на цих курсах не розглядається як ізольований компонент, а є наскрізним методологічним принципом, що пронизує всі етапи освітнього процесу – від модулів управління та тактики до підготовки з морально-психологічного забезпечення.

Зміст освітніх програм, зокрема блоки «Лідерство», «Управління підрозділом у бою», «Командирська діяльність», передбачає послідовну еволюцію від індивідуального самоуправління до ефективного керівництва підлеглими, що відповідає вимогам моделі командирського лідерства за стандартами НАТО (TLP, ADP 6-22). Особливий акцент зроблено на формуванні спроможності офіцера бути носієм організаційної культури, морального прикладу, та ініціатором трансформаційних змін у бойових підрозділах.

З педагогічної точки зору, реалізація зазначених цілей відбувається за рахунок використання комплексу методів навчання, орієнтованих на формування лідерських навичок у максимально наближених до реальних бойових умов ситуаціях. До таких методів належать:

– кейс-методи, що забезпечують занурення слухача у змодельовану проблемну ситуацію, що

вимагає ухвалення управлінського рішення в умовах неповної інформації, часу і ресурсів. Це стимулює розвиток стратегічного планування, відповідальності й аналітичного мислення;

– ситуаційне моделювання, реалізоване через навчальні ігри, групові завдання та командно-штабні тренування, дозволяє відпрацьовувати варіативні підходи до командування, моделювати поведінку в умовах стресу, емоційного напруження та інформаційної асиметрії. Моделювання супроводжується рефлексивним аналізом прийнятих рішень, що поглиблює усвідомлення лідерських стратегій;

– польові тренування та бойові вправи, що дозволяють реалізувати на практиці не лише навички організації дій підрозділу, а й особистісні якості лідера – рішучість, впевненість, здатність мотивувати та управляти ризиком, демонструючи приклад поведінки у критичних умовах [11; 12].

Отже, особливості реалізації військового лідерства на рівнях L1 полягають у системному поєднанні прикладного змісту, компетентнісного підходу та педагогічних технологій, що спрямовані на формування офіцера як суб'єкта відповідального управління, здатного забезпечити бойову ефективність підрозділу через вплив, приклад, координацію і самодисципліну. Структура курсів відображає концептуальну інтеграцію компонент «знати – діяти – керувати – впливати», що становить основу бачення військового лідерства в контексті стандартів НАТО та національної безпеки [3].

У системі військової освіти України фахова і курсова підготовки виступають не альтернативними, а комплементарними складниками цілісної моделі професійного зростання офіцера [14]. У контексті формування військового лідерства ці два формати підготовки суттєво відрізняються за змістовими акцентами, організаційними формами та методами навчання, але водночас утворюють послідовну систему розвитку лідерських компетентностей – від базових до прикладних і контекстно зумовлених. Порівняльний аналіз наведено у таблиці 1.

Варто також наголосити на тому, що фахова підготовка зорієнтована на формування основ лідерства як компонента офіцерської ідентичності, забезпечуючи гуманітарне, управлінське та етико-моральне підґрунтя. Натомість курсова підготовка – це інтенсивне загартування лідерських навичок у прикладних тактико-управлінських ситуаціях, що імітують реальні виклики служби.

Фахова та курсова підготовка не лише не дублюють одна одну, а й послідовно нарощують лідерський потенціал: фахова – забезпечує базову цілісність, інтелектуальну гнучкість, стратегічне бачення; курсова – спрямована на оптимізацію реакції, прийняття рішень, оперативне командування. Таке поєднання створює багаторівневу освітню траєкторію, у якій кожен етап сприяє

Таблиця 1

Порівняльний аналіз фахової та курсової підготовки майбутніх офіцерів розвідки у контексті формування військового лідерства

Критерій	Спільне	Фахова підготовка	Курсова підготовка
<i>Зміст</i>	Спрямовання на формування лідерських компетентностей	Теоретично-методологічна база, інтеграція гуманітарного, управлінського та спеціального змісту	Прикладна спрямованість: тактика, управління, бойові дії, оперативне командування
<i>Принципи</i>	Побудова на компетентнісному підході, адаптації до умов сучасного бою	Системність, академічність, міждисциплінарність, педагогічна послідовність	Практична релевантність, гнучкість, динамічність, принцип Mission Command
<i>Форми навчання</i>	Комбінація аудиторного та практичного компонент	Лекції, семінари, практичні, курсові, самостійна робота, практика	Польові тренування, ситуаційне моделювання, бойові вправи, тренінги з лідерства
<i>Методи навчання</i>	Використання активних методів взаємодії і прийняття рішень	Проблемне навчання, аналіз ситуацій, рольові ігри	Кейс-методи, командно-штабні заняття, імітації, тренування за стандартами НАТО
<i>Результати</i>	Формування офіцера-лідера	Формування офіцера з базовим лідерським потенціалом, здатного до командної роботи й етичного керівництва	Становлення прикладного лідера: швидке ухвалення рішень, командування підрозділом, вплив на підлеглих
<i>Особистісний аспект</i>	Формування особистості лідера	Інтелектуальна, етична, управлінська зрілість	Практичне командування, прийняття рішень, управління стресом

цілеспрямованому розгортанню професійно-лідерського потенціалу офіцера.

На основі порівняльного аналізу обґрунтовано, що ефективна модель формування військового лідерства у майбутніх офіцерів розвідки має містити:

- формальну фахову підготовку як базу для формування системного мислення, моральної самосвідомості, основ керівництва;
- курсову професійну підготовку як простір для розвитку прикладних лідерських умінь, стресостійкості, адаптивності та дії в умовах невизначеності;
- горизонтальний розвиток – через практику, стажування, обмін досвідом, зворотний зв'язок;
- вертикальне зростання – через нарощування рівнів відповідальності, послідовне проходження L-курсів.

У такий спосіб забезпечується не просто підготовка управлінця, а виховання офіцера-лідера нового покоління, здатного ефективно керувати у гібридному середовищі сучасної війни.

Висновки і перспективи подальших досліджень. У результаті дослідження обґрунтовано, що ефективне формування військового лідерства майбутніх офіцерів розвідки потребує поєднання двох взаємодоповнюваних освітніх форматів: фахової підготовки в межах освітніх програм вищої освіти та курсової підготовки у системі професійної військової освіти (L-курси). Фахова підготовка забезпечує інтелектуальне, етичне та професійне підґрунтя для становлення лідерської особистості офіцера. Курсова підготовка спрямована на практичне загартування лідерських компетентностей, адаптацію до бойових умов, прийняття рішень у складних ситуаціях. Зміст, принципи, форми і методи навчання в обох форматах є різними,

однак послідовно нарощують лідерський потенціал, створюючи цілісну модель підготовки офіцера-лідера, здатного ефективно діяти в умовах сучасного протистояння.

Перспективами подальших досліджень є оцінювання результативності курсів L-курсів у формуванні лідерських якостей, розробка педагогічних моделей індивідуального супроводу офіцера-лідера, порівняння українського та іноземного підходів до підготовки командирів.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Бойко О. В. Теорія і методика формування лідерської компетентності офіцерів Збройних сил України : монографія. Житомир : Вид. О. О. Євенок, 2020. 667 с.
2. Бондаренко А.П., Пікус Д.Л. Інтенсивна перепідготовка офіцерів запасу, що призвані за мобілізацією: досвід, виклики, перспективи. *Теорія та методика навчання та виховання*. 2023. № 55. С. 7–17. <https://doi.org/10.34142/23128046.2023.55.01>
3. Боярська-Хоменко А.В., Риндін Ю.І. Роль коучингу у формуванні військового лідерства майбутніх офіцерів розвідки. *Теорія та методика навчання та виховання*, 2024. № 56. С. 22–36. DOI: <https://doi.org/10.34142/23128046.2024.56.02>
4. Дияк В.В., Маркова С.В., Волобуєв В.В. Концепції військового лідерства в Україні та країнах Євроатлантичного простору. *Наукові інновації та передові технології. Серія «Педагогіка»*, 2024. № 4 (32). С. 928–937. [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-4\(32\)-928-937](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-4(32)-928-937)
5. Доктрина розвитку військового лідерства у Збройних Силах України, 2020. URL: https://dovidnykmpz.info/wp-content/uploads/2020/12/Doktryna_rozvytku_viys-kovoho_liderstva_v_Zbroynykh_sylakh_Ukrainy_compressed.pdf
6. Зелений І.І. Реалізація принципу неперервності у контексті трансформації системи військової освіти.

Засоби навчальної та науково-дослідної роботи. 2023. 61, 19–29. DOI: <https://doi.org/10.34142/2312-1548.2023.61.02>

7. Зелений І.І., Боярська-Хоменко А.В. Професійний саморозвиток офіцерів розвідки у контексті реалізації принципу освіти впродовж військової кар'єри. *Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи*. 2024. Вип. 1 (25). С. 86–97 [https://doi.org/10.35387/od.1\(25\).2024.86-97](https://doi.org/10.35387/od.1(25).2024.86-97)

8. Концепція лідерства за стандартами армій країн НАТО (Conception of leadership in accordance with the armies standards of NATO countries) : навч. посіб. / О. Ф. Хміляр та ін. Київ : НУОУ ім. Івана Черняхівського, 2018. 252 с.

9. Концепція трансформації системи військової освіти, 2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1410-97-%D0%BF#Text>

10. Освітньо-професійна програма «Управління діями підрозділів військової розвідки» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, ступеня вищої освіти бакалавр, у галузі знань 25 «Воєнні науки,

національна безпека, безпека державного кордону», спеціальності 253 «Військове управління (за видами збройних сил)». Одеса, 2023. 20 с.

11. Освітня програма курсів професійної військової освіти «Командний курс тактичного рівня військової розвідки L-1С (ВР)». Одеса, 2023. 139 с.

12. Освітня програма курсів професійної військової освіти «Фаховий курс тактичного рівня L-1В ВР за спеціалізацією: управління діями підрозділів військової розвідки». Одеса, 2023. 24 с.

13. Собчишин О. Лідерські якості майбутніх військовослужбовців України у ХХІ столітті. *Ввічливість. Humanitas*, 2022. Вип. (6). С. 58–67. <https://doi.org/10.32782/humanitas/2021.6.9>

14. Чкалов А.П., Король Д.А. Принципи професійної перепідготовки офіцерів розвідки. *Освіта дорослих: світові тенденції, українські реалії та перспективи*. Харків, 2024. С. 144–147. URL: <https://dspace.hnpu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/6142d711-b52f-402c-8e4c-1f143baf3bed/content>

Дата першого надходження рукопису до видання: 12.08.2025

Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 15.09.2025

Дата публікації: 24.09.2025